

Alle tiders Nordsjælland

MUSEUM NORDSJÆLLANDS
ÅRBOG 2018

Det Kinesiske Hus i Frederiksborg Slotshave

AF KRISTOFFER SCHMIDT

Christian 6. og Sophie Magdalene må betragtes som to af Danmarkshistoriens driftigste kongelige bygherrer. Men i modsætning til for eksempel Christian 4. er mange af deres bygninger i dag forsvundet. Deres mest imponerende byggeri, Christiansborg Slot, nedbrændte i 1794, mens deres andet store byggeri, Hirschholm Slot, blev revet ned fra 1810 til 1812 på grund af store vedligeholdelsesomkostninger og et blakket omdømme efter Struensee-affæren. Mens de fleste historisk interesserede har et kendskab til disse byggerier og deres skæbne, er der ikke mange, som kender til kongeparrets nu forsvundne havehus i Frederiksborg Slotshave. Der var tale om et imponerende bygningskompleks, der ikke har efterladt sig mange synlige spor i vores samtid, men hvis bygningshistorie stadig er interessant.

Mindestøtten over Christian Ditlev Frederik Reventlow i Frederiksborg Slotshave. Bemærk det flade område omkring støtten, hvor Det Kinesiske Hus lå.

rende byggeri, Christiansborg Slot, nedbrændte i 1794, mens deres andet store byggeri, Hirschholm Slot, blev revet ned fra 1810 til 1812 på grund af store vedligeholdelsesomkostninger og et blakket omdømme efter Struensee-affæren. Mens de fleste historisk interesserede har et kendskab til disse byggerier og deres skæbne, er der ikke mange, som kender til kongeparrets nu forsvundne havehus i Frederiksborg Slotshave. Der var tale om et imponerende bygningskompleks, der ikke har efterladt sig mange synlige spor i vores samtid, men hvis bygningshistorie stadig er interessant.

Havehuset på den øverste terrasse

Går man en tur ved kaskaderne i Frederiksborg Slotshave og stopper op ved Reventlow-obelisken, vil man bemærke, at området omkring mindestøtten er usædvanlig plant. Dette er ikke af hensyn til obelisken, men fordi der på pladsen foran Hesteskodammen har ligget et stort havehus i 1700-tallet. Havehuset var et af Christian 6.s og Sophie Magdalenes mange byggeprojekter og kendtes under navnet Det Kinesiske Hus. Det nåede kun at stå i 21 år, før man rev det ned igen. Husets opførelse, dets specielle tilnavn og korte levetid, er udgangspunktet for en interessant historie, som præsenteres i det følgende.

Til venstre:
Portræt af Christian 6.
Udført af Johann
Salomon Wahl. Foto:
Statens Museum for
Kunst.

Til højre:
Portræt af Sophie
Magdalene. Udført af
Andreas Møller i 1739.
Foto: Statens Museum
for Kunst.

Byggeriet

Christian 6. nærede en stor forkærlighed for Frederiksborg Slot. Han var dog ikke nogen nostalgisk herre, hvilket en bekostelig og omfattende indvendig renovering af slottet vidner om. Blandt andet blev slottets oprindelige renæssancepræg alvorligt skæmmet af de æstetiske og praktiske valg, kongen foretog i forbindelse med renoveringen. Eksempelvis kunne slottet med sin oprindelige rumdeling ikke huse Christian 6.s store hof. Derfor opdeltes flere af de store sale i mindre rum. Samtidig erstattedes den gamle og umoderne renæssancestil af en mere tidssvarende barokstil.

Slottets omgivelser skulle også ændres. Godt nok var Slotshaven udstyret med Johan Cornelius Kriegers barokhave, men haven manglede et egentligt havehus. Løsningen blev at placere et havehus for enden af barokhaven. Byggeriet af havehuset påbe-

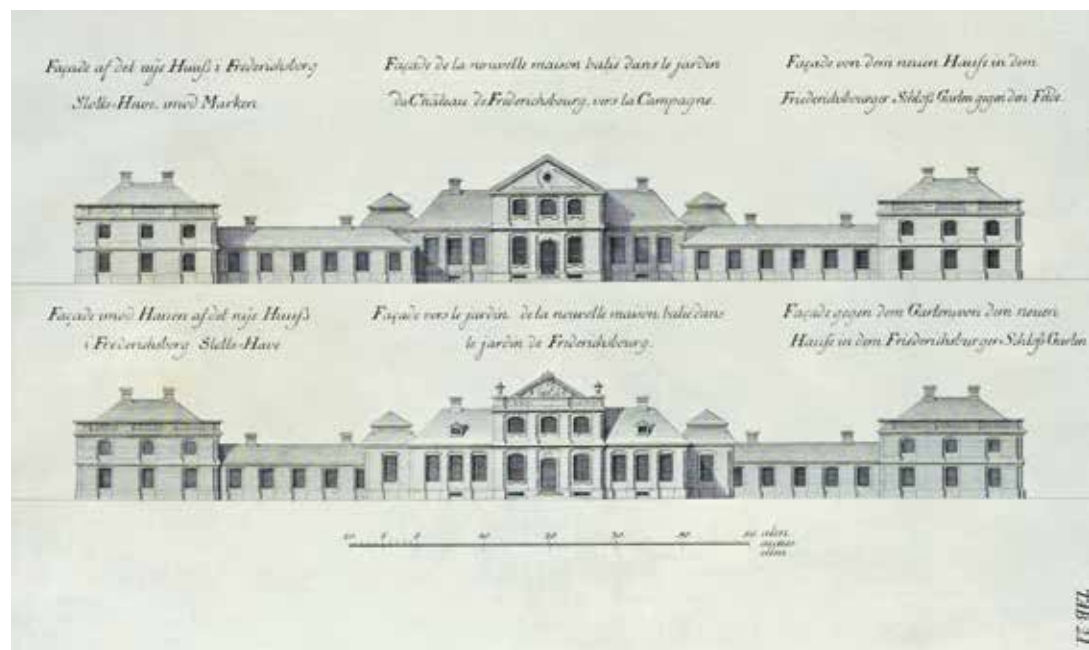
gyndtes den 18. september 1743, da hofbygningsinspektør Johann Adam Soherr skrev kontrakt med hoftømmermester Frantz Josef Zuber om opførelsen. Den nye lystbygning skulle stå færdig juni året efter og koste 6.663 rigsdaler og 3 skilling i arbejdsløn. Forventningen var således, at byggeriet færdiggjordes hurtigt og ganske billigt. Det viste sig dog, at hverken tidsplan eller budget kunne overholdes. Forsinkelserne og de stigende udgifter var primært et resultat af, at byggeprojektet blev større end først antaget. Den første plan var udelukkende at opføre den midterste bygning af det senere realiserede byggeprojekt. I det oprindelige byggeris afslutningsfase var man, sandsynligvis kongeparret, pludselig utilfreds med bygningens indvendige og udvendige størrelse. Indvendigt blev resultatet deraf, at man nedtog alle døre og paneler til fordel for dørpartier i en større skala. De nu overskydende døre og pane-

ler blev i stedet givet som kongelig gave til Frederik Danneskiold-Samsøes hustru komtesse Dorothea Wedell-Wedellsborg, som fik dem opmagasineret på landstedet Søllerødgård. Udvendigt besluttede man sig ved kongelig resolution den 27. august 1745 til at påføre hovedbygningens lange sidefløje og to endepavilloner.¹ Christian 6. og Sophie Magdalene synes til tider notorisk utilfredse med udfaldet af deres mange byggeprojekter. Et andet eksempel på dette er, at Hirschholm Slot måtte gennem fire store byggefaser før det endeligt stod færdigt i 1744. I hvert tilfælde udvidede eller forbedrede man et allerede færdigbygget slot, hvilket resulterede i, at Hirschholm Slot fik tre indvielsesfester.² De pludselige ændringer ved byggeriet i Frederiksborg Slotshave var derfor ikke en ualmindelig fremgangsmåde for kongeparret.

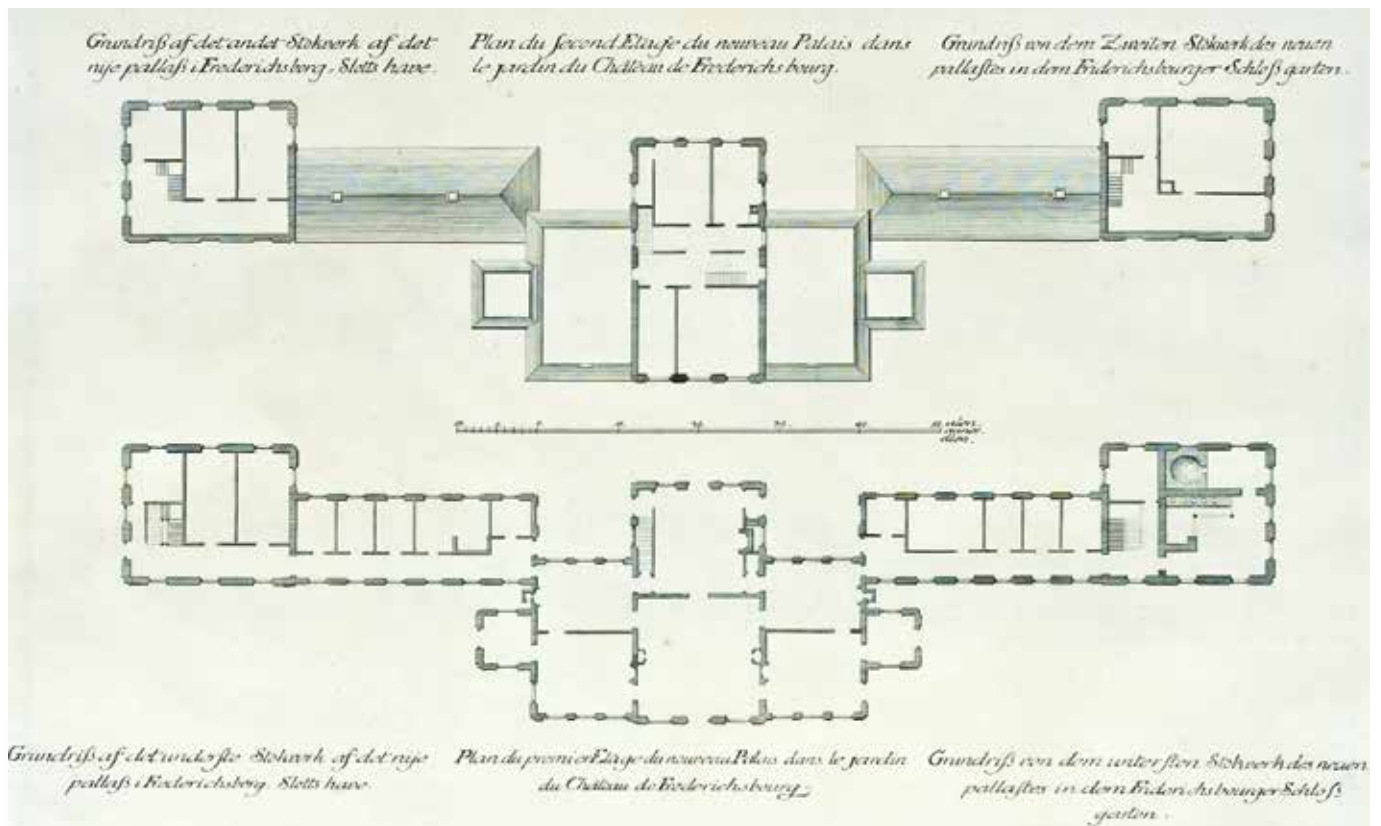
Den færdigbyggede bygning må have været et imponerende syn; liggende på den øverste terrasse i Slotshaven. Hele bygningen målte i bredden ca.

140 alen svarende til lidt under 88 meter, hvilket gjorde dens facade bredere end Frederiksborg Slots. Der var ikke tale om en høj bygning, da den højst nåede op i to stokværk (etager), men med dens placering på den øverste terrasse, må den have været et markant element i Slotshaven. Et samtidigt kort over Frederiksborg Slotshave afslører, at husets midterakse ikke faldt sammen med haveanlæggets midterakse. I stedet synes bygningskomplekset at følge den bagvedliggende rektangulære dam; kendt som Hesteskodammen.

Der var tale om et grundmuret bygningskompleks bestående af den førnævnte hovedbygning samt to sidepavilloner, som var føjet sammen af to lave enetages fløje. Den midterste bygning var i et stokværk beklædt med et let udadbuget valmtag (tag med skrå tagflader for enderne i stedet for lodrette gavltrekanter). Mod syd – dvs. mod Slotshaven og Frederiksborg Slot – løftede der sig i hovedbygningen en midtrisalit (et fremspring i facaden) i

Kobberstik af facaderne på Det Kinesiske Hus i Thurahs Den Danske Vitruvius. Øverste illustration viser facaden mod marken bag Slotshaven. Nederste illustration facaden mod Frederiksborg Slot og Slotshaven. Foto: The Getty Research Institute.

Grundplan over Det Kinesiske Hus i Thurahs Den Danske Vitruvius. Foto: The Getty Research Institute.

to stokværk, som foroven var prydet af en balustrade (et rækværk med håndliste). Herpå stod to større stenvaser. Over balustraderne sås en trekantet gavnl – eller tympanon – der afsluttedes i en kongekrone. Den rigt udsmykkede gavnl var i øvrigt prydet med Christian 6.s navnetræk. De to stokværk skar hovedbygningen over i to og afsluttedes mod nord i en firkantet udbygning med frontispice. Ud over en forhal indeholdt udbygningen mod nord den eneste trappeopgang til hovedbygningens første sal, en kældertrappe samt en elevator. På hver side af hovedbygningens gavle var to små udbygninger med kinesisk formede tage. Netop i disse udbygninger havde Christian 6. og Sophie Magdalene deres retiradegemakker.³

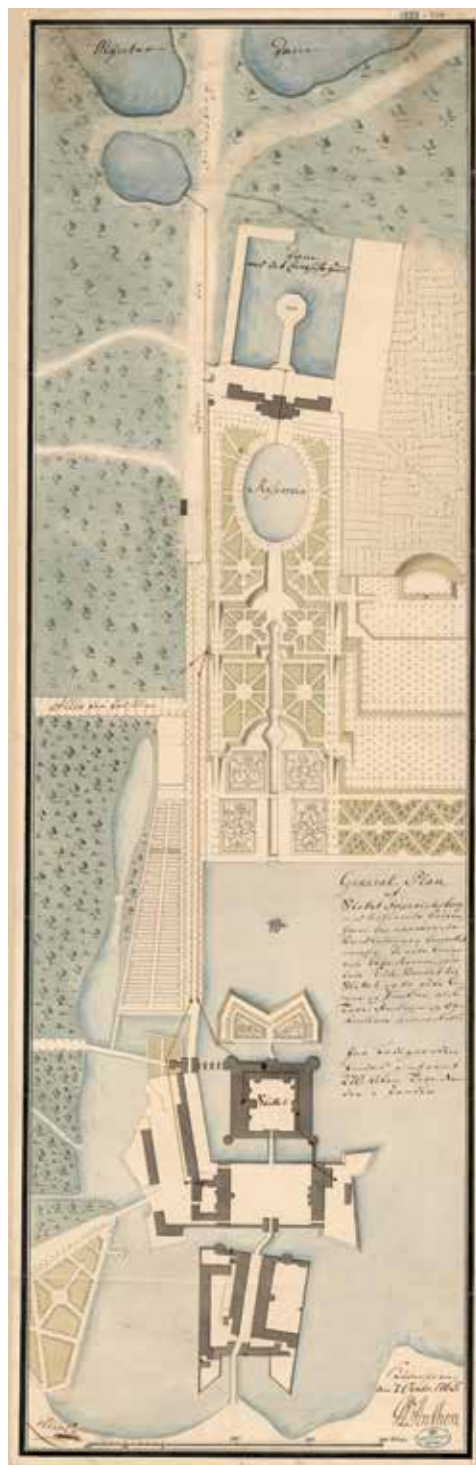
Endepavillonerne var ligeledes beklædt med valmtag og i to stokværk. Udvendigt skulle komplekset fremstå symmetrisk. Den østlige endepavillon var for eksempel udstyret med to skorstene, selvom pavillonen kun havde et ildsted. Den modsvarende endepavillon mod vest var ligeledes udsmykket med to skorstene, skønt der heri intet ildsted fandtes.⁴ Al tagbelægning bestod af mellem 8.000 og 10.000 blåglaserede tagsten.⁵ Udefra vidnede hovedbygningens størrelse, den fremskudte placering, de større vinduespartier og højere liggende gesimser om, at denne del indeholdt de vigtigste rum. Derudover var hovedbygningens facade inddelt i pilastre, mens vinduer og døre i midtrisalitten og den bagvedliggende ud-

bygning fremhævedes af stenrammer. Indvendigt afslørede de større rum, udsmykningen, større døre og paneler samt adgangen til retiradegemakkerne, at man var trådt ind i den fornemste del af bygningskomplekset. Selv sollyset synes forbeholdt de finere dele af huset, idet alle tjenestefolkenes kamre lå mod nord. Kun køkkenpersonalet i den østlige endepavillon fik glæde af lysindfald fra syd.⁶

Et kinesisk hus?

Fra officiel side havde det nye bygningskompleks ikke noget navn, men omtaltes som det store havehus i Slotshaven. Det fik dog hurtigt tilnavnet Det Kinesiske Hus. Årsagen hertil kan være svær at få øje på, hvis vi kigger på illustrationer af huset. Men de førnævnte udadbuede valmtage vidner om, at husets arkitektoniske stilart havde et kinesisk præg. Det var da også indvendigt, at den kinesiske stil var mest markant, hvilket for eksempel Thurah bemærkede i *Den Danske Vitruvius*: "Den nette og ziirlige Meublering er det, som man ved dette Huus fornemmelig legger Mærke til, og er alting efter Chinesisk Art og Smag derudi meget smukt indrettet".⁷ Man har endnu ikke fundet arkivalier, der giver en udførlig beskrivelse af inventaret i Det Kinesiske Hus. Stykkes de få tilbageværende arkivalske fragmenter om huset sammen, afsløres det, at Thurahs beskrivelse ikke stemmer fuldstændig overens med virkeligheden. Godt nok fandtes adskillige kineserier i huset, men der var ikke tale om en gennemført kinesisk stilart. I huset stod blandt andet seks franske stole med turkisblåt overtræk samt en topseng, der ikke havde meget med Kina at gøre.⁸ En lignende om end mindre konsekvent – men efter alt at dømme mere sandfærdig – forklaring på husets tilnavn finder vi i Erich Pontoppidans *Dan-*

Generalplan over Frederiksborg Slot og Slotshaven af Georg David Anthon fra 1765. Som generalplanen tydeligt viser, var Det Kinesiske Hus drejet i forhold til Barokhavens længdeakse. Bemærk desuden Hesteskodamens oprindelige rektangulære udformning. Foto: Nationalmuseet.

ske Atlas: "Øverst i Haven paa den højesten Terrasse mod Marken, et det saa kaldte Chinesiske Huus, da det udfortes nogenlunde skal forestille Chinesernes Bygge-Maade, og særdeles indvortes haver meget efter samme Nations Smag".⁹ Selvom huset ikke var udført i kinesisk stil fra kælder til kvist, fandtes der således adskilligt kinesisk i huset.

Eksempler herpå var stukarbejdet i husets spisesal. Dette udførtes af billedhugger og stukkatør Carlo Enrico Brenno. Brenno nåede ikke at fuldføre arbejdet før sin død, og den kongelige perspektivmaler Johann Christoph Holtzbecher måtte fuldføre arbejdet. Han kunne berette, at den kinesiske stukatur grundedes med lakhvidt og illumineredes med kulører. Derudover indkøbtes to kinesisk inspirerede porcelænsovne. Den ene af disse havde en ottekantet kinesisk pyramideform. Også enkelte oplysninger om inventaret afslører det kinesiske præg. Huset var for eksempel udstyret med et utal af teborde. Størstedelen af møblerne var desuden hvidlakerede med forgyldte lister og ornamentter og stafferede med blomster og landskaber.

Der er ikke fundet nogen spor efter tebordene på Det Kinesiske Hus. Tedrikning var en yndet adspredelse for Sophie Magdalene, som fik placeret adskillige teborde i de kongelige slotte og lysthuse. Tebordet på dette fotografi stod for eksempel oprindeligt på Hirschholm Slot.

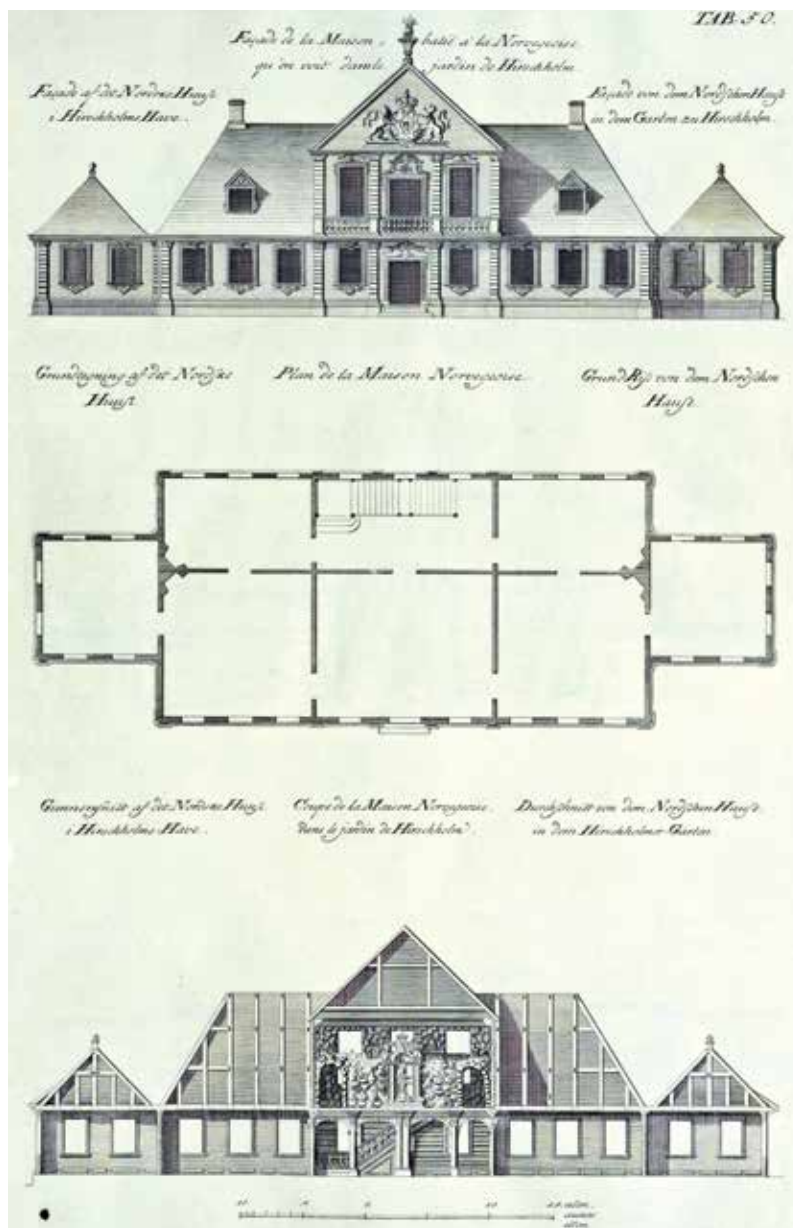

Arkitekten

Hvem arkitekten bag denne ganske imponerende bygning var, hersker der en del tvivl om. Alle synes at være enige om, at det egentlige ansvar for opførelsen skal tilskrives Soherr. Imidlertid tillægger kun et fåtal ham det arkitektoniske ansvar for bygningen. Denne ære er blandt visse kunsthistorikere i stedet tilfaldet arkitekt og hofbygmester Nicolai Eigtved. Fortalere for denne idé har præsenteret flere begrundelser herfor. For det første skulle der være visse arkitektoniske ligheder mellem Det Kinesiske Hus og det af Eigtved tegnede lystslot Sophienberg ved Rungsted. I begge tilfælde placerede man bygningens hovedsal i midtrisaliten, mens man i det ydre afsluttede bygningernes øvre med balustrader (rækværker). Ligeledes menes det, at den kinesiske stilart også taler for Eigtveds indblanding i byggeprojektet. I sine yngre år opholdt Eigtved sig i længere tid i Sachsen, hvor han fungerede som konduktør for C. F. Pöpelmann. Her må han have set de kinesisk inspirerede kongeslotte i Dresden, såsom Det Japanske Palæ og Vandpalæet i Pillnitz og således draget inspiration herfra, da han senere angiveligt producerede tegningerne til Det Kinesiske Hus. Beviser som disse forekommer dog ikke overbevisende. De arkitektoniske ligheder mellem Sophienberg og Det Kinesiske Hus er ganske vist pudsige, men ikke afgørende beviser for Eigtveds rolle i byggeriet. Et straks mere håndgribeligt bevis finder vi på en regning fra 1747, hvor Eigtved sammen med gartner Geiss og Sophie Magdalenes kammerjomfru Barbara Schumann attesterede noget arbejde på Det Kinesiske Hus.¹⁰ Et nærmere eftersyn afslører dog, at dette ikke beviser noget, da regningen vedrører udgifter til nogle lervaser, der sandsynligvis stod i haveområdet, og derfor ikke havde meget med selve bygningen at gøre.¹¹

En anden kandidat er Laurids de Thurah. Thurah er primært kendt for at være arkitekten bag Hirschholm Slot og for sine monumentale arkitekturhistoriske værker *Den Danske Vitruvius* og *Hafnia Hodier-na*. Ideen om Thurah som ophavsmand baserer sig på et noget kompliceret bevis, fremsat af arkitekturhistorikeren Frederik Weilbach. Som nævnt tidligere var den oprindelige plan at lade det nye hovedhus bestå af hovedbygningen, mens sidefløje og endepavilloner kom til i en senere plan. Ifølge Weilbach har netop denne del af Det Kinesiske Hus slående ligheder med det nu nedrevne Norske Hus, som Thurah fik bygget i Hirschholm Slotshave. Betragter vi hovedbygningen på Det Kinesiske Hus for sig og sammenligner denne med Thurahs Norske Hus i Hirschholm Slotshave, forekommer der også nogle ligheder – for eksempel går de to små bygninger med retiradegemakker igen på hvert hus. Lighederne synes imidlertid tilfældige, og man kan finde lige så mange forskelle som ligheder. Eksempelvis gennemskæres Norske Hus ikke af et større bygnings-element, der bagtil slutter i en firkantet udbygning med frontispice. Godt nok er Norske Hus også udstyret med balustrade og tympanon, men kombinationen af disse er meget forskellig fra den, der fandtes på Det Kinesiske Hus. Hvad der taler mest imod Thurah som kandidat, er arkitektens egen omtale af havehuset i Frederiksborg Slotshave. Thurah var en ærekær herre, der i sine arkitekturhistoriske værker sjældent satte sit lys under en skæppe. Hans beskrivelser af egne arkitektoniske værker er således meget detaljerede og fyldige. Omtalen af Det Kinesiske Hus i *Den Danske Vitruvius* er derimod overfladisk og delvist upræcis.

Det kan undre, at tidligere arkitektur- og kunsthistorikere har været så skeptiske med hensyn til at tilskrive hofbygningsinspektør Soherr æren for at

lave tegningerne til Det Kinesiske Hus. I samme årti, som Soherr stod for opførelsen af havehuset i Frederiksborg Slotshave, var han, udover forskellige projekter på kongelige slotte, ophavsmanden bag to markante palæer i København, henholdsvis Det

Kobberstik af Norske Hus' facade fra Thurahs Den Danske Vitruvius. Foto: The Getty Research Institute.

Württembergiske Palæ på Slotsholmsgade 10 og Dannelskiold-Laurvigs Palæ på Store Kongensgade 68. Palæerne vidner om, at Soherr var ganske virksom i 1740'erne og ikke uden arkitektoniske evner. Da beviserne for Eigtved og Thurah som ophavs-mænd er så diffuse, synes det nærliggende at pege på Soherr som både bygmester og arkitekt. Sporene efter Eigtved og Thurah kan skyldes noget så banalt, som at Soherr enten rådførte sig med de to store arkitekter eller inspireredes af deres ældre byggerier.

Benyttelsen af Det Kinesiske Hus

Som nævnt forsinkedes byggeriet af Det Kinesiske Hus, og bygningen stod først helt færdig i 1747. Manglerne angik primært interiøret og betød, at Christian 6. aldrig nåede at opleve et færdigt havehus. Alligevel valgte han at gøre et længere ophold i huset i sommeren 1745.¹²

Året efter døde Christian 6., hvorpå Det Kinesiske Hus tilfaldt Sophie Magdalene som enkesæde. I de første ti år efter sin mands død, yndede Sophie Magdalene at gøre et ca. en måneds langt sommerophold på Frederiksborg Slot. Hvor meget Det Kinesiske Hus benyttedes under sommeropholdene, vides ikke med sikkerhed. Normalt tog enkedronningen ophold på selve slottet,¹³ men af og til hændte det, at Det Kinesiske Hus også blev brugt. Eksempelvis i 1750, hvor man i *Kjøbenhavn-ske Danske Post-Tidender* kunne læse:

"Hendes Majestet, den Kongel. Fru Moder [Sophie Magdalene], har siden den 8 hujus [denne måned, juli] sejourneret [opholdt sig] paa det Kongelige Slot Friderichsborg, udi det saa kalde-de Chinesiske Huus, hvor Begge Allerhøyeste Regierende Majesteter, samt Hendes Kongel. Høyhed, Princesse Charlotte Amalia, gjorde i Tirsdags, den 14de, en Visite, og spiiste hos

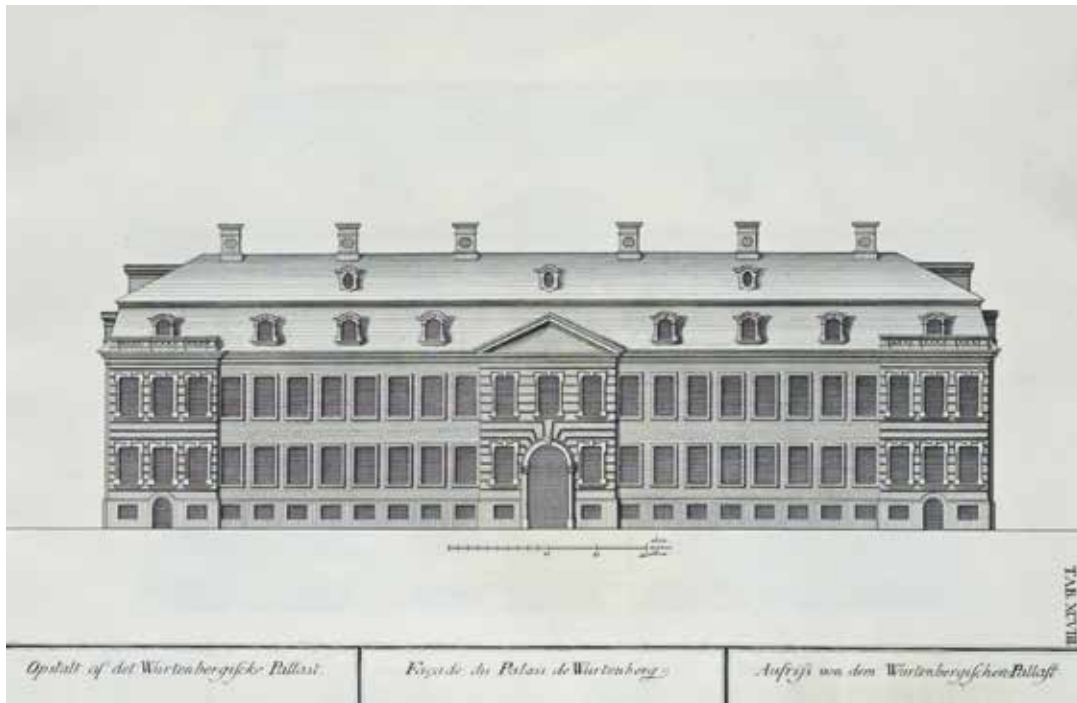
Hendes Majestet til Middag, og i gaar gjorde Allerhøyest samme en Contre-Visite paa Frederichsborg, og retournerede om Aftenen til Friderichsborg; ellers meenes, at Hendes Majestet tør for det første vel endnu en Tidlang opholde sig paa dette plaisante [behagelige] Sted."¹⁴

Et indkvarteringsdokument fra 1754 afslører, at dele af enkedronningens følge også husedes i Det Kinesiske Hus dette år. Der eksisterer således enkelte beviser for Sophie Magdalenes og hendes hofs benyttelse af havehuset.¹⁵ Et yderligere bevis finder vi i Thurahs *Den Danske Vitruvius*. Her står at: *"det Kongel. Herskab ofte om Sommeren har opholdet sig [i Det Kinesiske Hus], og sammesteds adskillige gange har taget Natte-Leye"*.¹⁶ Står Thurahs ord til troende benyttedes huset altså hyppigt de første år. Men fra midten af 1750'erne og frem stoppede Sophie Magdalenes frederiksborgske sommerophold, hvorpå Det Kinesiske Hus kom til at stå tomt og begyndte at forfalde. I 1764 fik hofarkitekten Nicolas-Henri Jardin til opgave at efterterse tilstanden af huset.¹⁷ Hans bemærkninger kendes ikke, men det formodes, at der hverken var vilje eller penge til at udbedre eventuelle skader.

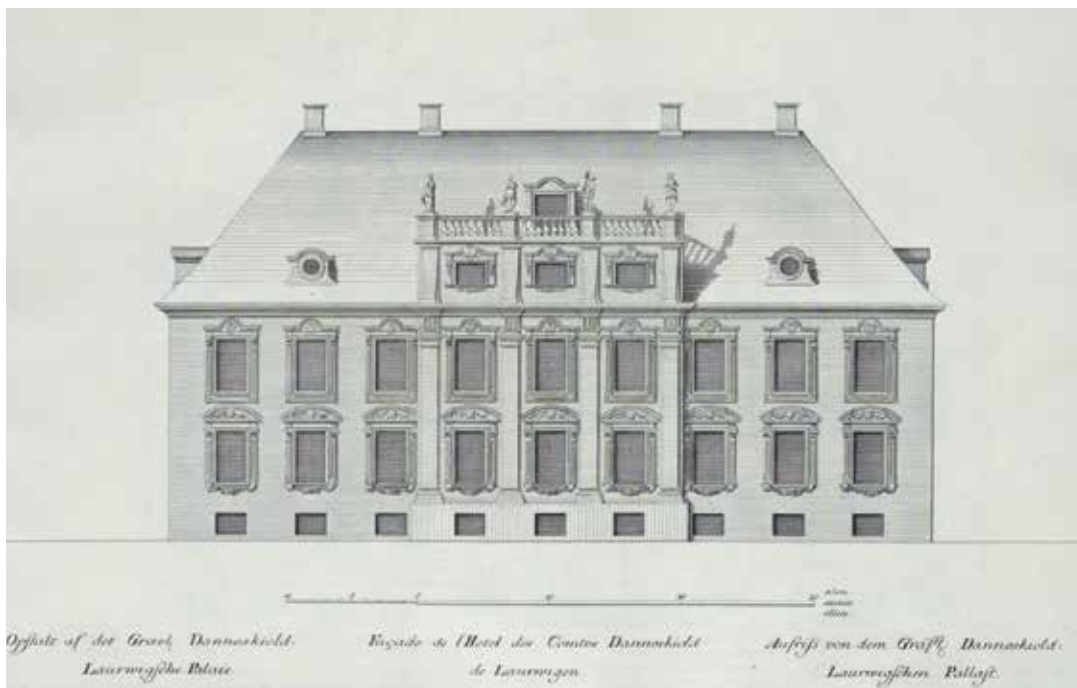
Nedrivningen

I 1768 var det slut. Efter lidt over 20 års eksistens besluttede enkedronningen at få revet Det Kinesiske Hus ned. Byggematerialerne forsøgtes bortsolgt på en offentlig auktion, der løb af stablen den 3. juni kl. 9 på Frederiksborg Rytterdistrikts tinghus.¹⁸ Langtfra alt blev solgt, hvorved man et halvt år efter fristede potentielle købere med:

"Fire maledede Dærkarme 4 Al. høie og to og en halv Al. brede, hvor til er indvendig to halv Dære med 12 Engelske Glas Ruder, og udvendig 2

Kobberstik af Det Würtembergske Palæes facade fra Thurahs Den Danske Vitruvius. Bygningen blev senere forhøjet. I dag huser bygningen blandt andet Økonomi- og Indenrigsministeriet. Foto: The Getty Research Institute.

Kobberstik af Danneberg-Laurvigs Palæes facade fra Thurahs Den Danske Vitruvius. Foto: The Getty Research Institute.

Udsigten fra slothavens øverste terrasse, hvor Det Kinesiske Hus lå, mod Frederiksborg Slot.

andre Dørre, alle med Hollandske Laase og Hængsler. Endeel andre Karme og Dørre med smuk Maling og forgylte Lister af nyeste Fason [facon]. Endeel got Paneel Værk, med differente [forskellige] Malinger lige efter Dørrene. Endeel Vinduers Karme omtrent 4 Al. høie to og et Qvarter brede, til hver 4 Vinduer af Speilglas og hver Rude 15 Tommer høie og 9 Tommer bred. Endeel andre Karme med Vinduer af no-

get ringere Glas. Endeel hølvede og pløiede Bræder af adskillige Længder. Endeel Gibs-Bræder. Endeel andre Bræder. Endeel Pommerske Bielker. Endeel got Skilleroms Tømmer. Endeel blaa glasserede Tagstene omtrent 8 a 10000. Endeel meget gode Muurstene 10 Tommer lang 5 Tommer bred to og en Fierdedeel Tomme tyk. Fire Jern Vindovne. Nogle stykker Fliser og Endeel Blik."¹⁹

En ivrig køber var præsten i Helsinge Morten Nielsen Hammer. Hammer var ifølge sig selv lidt af en ekspert, når det kom til at opstøve fine antikvariske stykker til favorable priser. Netop i resterne fra Det Kinesiske Hus gjorde Hammer sig nogle udmærkede fund, hvilket han berettede om i en brevveksling med en aktuar ved navn Christopher Elias Gottlob fra Ærøskøbing:

"Af det nedbrudte kinesiske Hus købt for 150 Rdl. Ret kongelige Vindever, dobbelte Dørre Paneler etc. for Spotkøb; saasom 10 Rdl. For 2 lakerte Stykker af 4 1/2 Alens Højde, som Dronningen har givet 300 Rdl. For at lade lakere; 4 à 5 Rdl. For et Par Døre, der vist har kostet over 100 Rdl.; og saa fort videre, saa Præstegaarden med ringe Bekostning er sat i ypperligste Stand."²⁰

Hammers vurderinger af de oprindelige omkostninger forekommer noget opskruede. Alligevel skal der ikke herske tvivl om, at han fik materialerne for en betragtelig lavere pris, end hvad Sophie Magdalene og Christian 6. oprindeligt pungede ud med. Sophie Magdalene havde da nok også håbet på et bedre afkast, men det er ikke sikkert, at auktionens fremmeste formål var direkte økonomisk udbytte. Auktionen fungerede snarere som en besparelse, hvor man overdrog omkostningerne for nedbrydning og bortfjernelse af byggemateriale til potentielle købere.

Hammer gjorde altså en god forretning, og hans hjem må have været lidt af et kuriosum i 1700-tallets Helsinge. Beklageligvis nedbrændte Helsinge Præstegård i 1864 og dermed også eventuelle spor efter byggemateriale fra Det Kinesiske Hus. Dørene og panelerne fra Søllerødgård er ligeledes gået tabt. Da vedligeholdelsesomkostningerne var for store, nedrev den daværende ejer F. C. Schäffer efter

1780 Danneskiold-Samsøes oprindelige lystgård. I stedet opførte Schäffer en mere beskedne hovedbygning, hvor han genanvendte dørene fra Det Kinesiske Hus. I 1918 blev Schäffers hovedbygning erstattet af et større palæ. Dette nedbrændte, men genopførtes allerede i 1921 i en næsten tro kopi af 1918-bygningen. Desuden erstattedes navnet Søllerødgård med Søllerød Slot.

Trods værdierne i Helsinge Præstegård solgtes det mest værdifulde byggemateriale ikke på auktionen. En hel del hele og halve marmorfliser opmagasineredes for eksempel i et af Hirschholm Slots utallige kælderrum. De førømtalte porcelænskakkelovne i kinesisk stil samt fire jernkakkelovne fik ligeledes plads i kældrene. Yderligere to jernkakkelovne placeredes i henholdsvis damekuskens kammer i livstalden og i et af postskriverens kamre. Det er uvist om nogle af jernkakkelovnene var forsøgt solgt på auktionen over byggemateriale.

Inventaret fra Det Kinesiske Hus synes ligeledes tabt for eftertiden. Det bortauktioneredes dog ikke, men antages at være fordelt mellem Sophie Magdalenes andre besiddelser eller overdraget til andre medlemmer af kongefamilien. På grund af manglende inventarlistere fra Det Kinesiske Hus er det ikke nemt at få et overblik over det egentlige møblement i huset eller dets videre skæbne. Nogle småspor finder vi dog i inventarlisterne fra Hirschholm Slot.

For eksempel fik mindst ti gråmalede teborde plads på slottet. Størstedelen af dem placeredes i de mindre kamre. Eksempelvis fik nogle af hoffets frøkener et bord, såsom den "yngste Jomfrue Schnauer" eller "Frøken Holeth". Et enkelt fik plads i markgrevindens audiensgemak, mens hendes hofdame også fik et. Samme hofdame fik ligeledes prydet sit kammer med overskydende lærred fra

Kort over Den Kinesiske Plantage ved Hesteskodammen i Frederiksborg Slotshave.

Det Kinesiske Hus. Pagemesteren fik også et tebord, mens der i værelser omtalt som Adam Gottlob Moltkes placeredes to. En lysekroner i porcelæn med forgyldte udsmykninger ophængtes i det såkaldte "Anklædegemack". I Sophie Magdalenes retiradegemak satte man de seks franske stole. Den førromtalte topseng blev der også fundet plads til i slottets møbelmagasin, for senere at blive flyttet til Vallø Slot.²¹ Noget af inventaret kan også være endt på Sophienberg, men selvom der fandtes flere kineserier på dette lystslot, afslører inventarlisten herfra ikke, om disse eller andet inventar oprindeligt stod i Det Kinesiske Hus.²²

Med Hirschholm Slots nedbrydning fra 1810 til 1812 forsvandt sporene efter det sidste inventar fra Det Kinesiske Hus. Det er muligt, at genstande fra huset er endt i forskellige danske museumssamlinger, men beviserne herfor er endnu ikke fundet. Indtil videre står altså kun pladsen foran Hesteskodammen, som et utydeligt bevis på det engang så imponerende bygningskompleks. Som et pudsigt kuriosum skal det nævnes, at området ved Hesteskodammen i 1840'erne nok engang fik et kinesisk præg. Omkring dammen valgte man nemlig i 1841 at anlægge en kinesisk have,²³ men historien om denne hører en anden artikel til.

Noter

1. Beckett 1914-8, II, s. 214; Weilbach 1925-6, s. 332.
2. Rosted 1963, s. 16-75.
3. Weilbach 1923, s. 62.
4. Beckett 1914-8, II, s. 217-8.
5. *Helsingørs Kongelige alene privilegerede Adresse-Contors Nye Efterretninger*, 27. januar 1769.
6. Beckett 1914-8, II, s. 215-6.
7. Thurah, 1746-9, II s. 61.
8. Aller-underdanigste Meubel Inventarium ved Det Kongl. Slot Hirschholm [...], RA, Hirschholm (Hørsholm) Reviderede Regnskaber, Kongelige Slotte og Haver, 1721-1849.
9. Pontoppidan 1763-81, II, s. 313.
10. Beckett 1914-8, II, s. 217.
11. Weilbach 1927, s. 169.
12. Christian 6. 1904, s. 398-9.
13. Protokol over tilsagte vogne [...], RA, Partikulærkammeret Dronning Sophie Magdalene, 1739-1771, 208+14b.
14. *Kiøbenhavnske Danske Post-Tidender* 17. juli 1750.
15. Protokol over tilsagte vogne [...], RA, Partikulærkammeret Dronning Sophie Magdalene, 1739-1771, 208+14b.
16. Thurah 1746-9, II, 61.
17. Kjær 2008, I, s. 318.
18. *Kiøbenhavns Kongelig allene privilegerede Adresse-Cont. Efterretning*. 16. maj 1768.
19. *Helsingørs Kongelige alene privilegerede Adresse-Contors Nye Efterretninger*, 27. januar 1769.
20. Hammer & Hansen 1905, s. 373.
21. Aller-underdanigste Meubel Inventarium ved Det Kongl. Slot Hirschholm [...], RA, Hirschholm (Hørsholm) Reviderede Regnskaber, Kongelige Slotte og Haver, 1721-1849.
22. Allernaadigst *Quittance* for *Sophienberg* Slots og Have *Meuble* samt *Inventarii* Regnskab [...], RA, Sofienberg, Reviderede Regnskaber, Kongelige Slotte og Haver, 1748-76.
23. Den kinesiske plantage ved Frederiksborg 1841-1842 og 1841-2, 333-227, RA, Rentekammeret.

Litteratur

- Beckett, F. 1914-18: *Frederiksborg*. Hagerup, København.
- Christian 6. 1904: Kong Christian VI's egenhændige Breve til Greve Frederik Danneskjold-Samsøe 1734-1745. *Danske Magazin, Indeholdende Bidrag til Den Danske Historie og det Danske Sprogs Oplysning*, 5:5, s. 155-200 & 331-404.
- Clemmensen, T. og M.B. Mackeprang 1980: *Kina og Danmark 1600-1950. Kinafart og Kinamode*. Nationalmuseet, København.
- Hammer, M.N. og H. Hansen 1905: Fra Helsingø Præstegaard. *Fra Arkiv og Museum. Tidsskrift for Østifternes Historie og Topografi*, 2, s. 365-79.
- Helsingørs Kongelige alene privilegerede Adresse-Contors Nye Efterretninger*, 27. januar 1769.
- Kiøbenhavns Kongelig alene privilegerede Adresse-Contoires Efterretninger*, 16. maj 1768.
- Kiøbenhavnske Danske Post-Tidender*, 17. juli 1750.
- Kjær, U. 2008: *Nicolas-Henri Jardin – en ideologisk nyklassicist*. Nationalmuseet, København.
- Pontoppidan, E. 1763-81: *Den Danske Atlas Eller Konge-Riget Dannemark*. København.
- Rosted, H. C. 1963: *Hirschholm. Et kongeslot og dets skæbne*. G.E.C. Gads Forlag, København.
- de Thurah, L. 1746-49: *Den Danske Vitruvius*. København.

Weilbach, F. 1923: *Frederiksborg Slot*. Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag, København.

Weilbach, F. 1925-26: Nordsjællandske Landsteder i det attende Aarhundrede. *Historiske Meddelelser om København*, 2:2, 313-342.

Weilbach, F. 1927: Om sikre og usikre Værker af Nicolai Eigtved og hvad deraf kan sluttes om hans Stil. *Architekten Meddelelser Fra Akademisk Architectforening*, 27, s. 159-174.

Arkivalier

Protokol over tilsagte vogne til enkedronningens og hendes hofstats befordring 1745-66, Rigsarkivet, Partikulærkammeret Dronning Sophie Magdalene, 1739-1771, 208+14b.

Aller-underdanigste Meubel Inventarium ved Det Kongl. Slot Hirschholm Till Aarets udgang Anno 1769, Rigsarkivet, Hirschholm (Hørsholm) Reviderede Regnskaber, Kongelige Slotte og Haver, 1721-1849.

Allernaadigst Quittance for Sophienberg Slots og Have Meuble samt Inventarii Regnskab fra 1te Januar: 1770 til Ult: Decb 1776 allerunderdanigst aflagt ved Slotsforvalter og Gartner Johan Georg Christian Krause, Rigsarkivet, Sofienberg, Reviderede Regnskaber, Kongelige Slotte og Haver, 1748-76.

Den kinesiske plantage ved Frederiksborg 1841-1842, Rigsarkivet (RA), Rentekammeret, Den kinesiske plantage ved Frederiksborg, 1841-2, 333.227.